

Italové v Kníně

Irena Tyslová

Tyrolští uprchlíci

Historie Nového Knína obsahuje jednu nesmírně zajímavou, přesto poměrně neznámou kapitolu, která dnes městu umožnila udržovat partnerství založené na historickém základě. Knín totiž, stejně jako celá řada dalších středočeských měst a obcí, poskytl v době 1. světové války útočiště Italům z oblasti Ledro. Ti museli opustit své domovy v tyrolském údolí, protože jím vedla válečná fronta.

Vysídlenci či uprchlíci

Začalo to pro obyvatele Valle di Ledro náhle. 23. května 1915 vypověděla Itálie válku Rakousku a už následujícího dne přišlo císařské nařízení opustit oblast, kterou povede fronta. Údolím totiž tehdy vedla i státní hranice a obce, které patřily k Rakousku, nechal císař vystěhovat do vnitrozemí, kde se neválčilo.

Jak říkat jejich obyvatelům, zda uprchlíci, nebo vysídlenci, řešili mnozí už v době, kdy byli v Čechách, a v této debatě se pokračuje i dnes. Byli vysídleni císařským nařízením a zároveň prchali před frontou.

Více než 3000 osob z celkového počtu 4700 obyvatel bylo dopraveno do Čech, ostatní pak do Rakouska. V Čechách byli Ledrenští rozmístěni v několika desítkách obcí, do Knína přišlo 200 osob, které sem dorazily už 26. května 1915. Protože dospělí, zdraví muži byli přiděleni k vojenským plukům, do Knína přijeli hlavně ženy, děti a staří lidé obou pohlaví. Mnoho si toho s sebou nepřivezli, bylo jim řečeno, že jedou pryč na pouhé tři týdny. Nakonec tu ale zůstali tři a půl roku. Měli strach o své blízké na frontě a stýskalo se jim po všem, co nechali doma, přesto na Čechy vzpomínají v dobrém.

Život v Čechách

Na začátku byli Ledrenští ubytovaní v hospodských sálech. Padesát lidí na Hrádku, padesát u Fonů, padesát u Břicháčků a posledních padesát bylo rozděleno napůl, do Starého Knína a Sudovic. Když se ale ukázalo, že pobyt bude delší, přestěhovali se do jednotlivých hospodářství. V tradiční společnosti, která se živila zemědělstvím, nikdy nebyl problém přijmout a uživit další jedince. Byt a stravu si odpracovali

a rychle se s místními sžili. Italové nebyli nároční. Doma žili v horách, které je naučily skromnosti. Cestovní ruch ještě neexistoval a okolí krásných jezer Ledro a Garda žilo z toho, co dala příroda - ze zemědělských plodin a ryb.

Knínští umožnili Italům žít téměř jako doma. A k tomu patřila i škola pro děti.

V budově tzv. Staré školy probíhala od 30. listopadu 1915 výuka. Učitelem v jednotřídce byl Leo Valentini z Loccy a učil 34 „dítek školou povinných“. Kronikář dokonce zaznamenal, že si učitel nechal poslat celkem 28 knih z Itálie. K výuce patřila *Storia sacra* (Katechismus), *Libro di letura* (Čítanka) a *Esercizio d'aritmetica parte* (Aritmetická cvičení).

Po třech a půl letech válka skončila a Italové se mohli vrátit domů. Do vesnic Biacesa, Pré, Molina, Legos, Barcesina, Locca, Riva z okresu Valle di Ledro odjeli těsně před Vánoci, 14. prosince 1918. V městské kronice se o jejich odjezdu píše:

Odjezd uprchlíků

Chování jejich bylo slušné a s obyvatelstvem zdejším se dobře snášeli. Mnozí z nich, zvláště dívky a mládež vůbec, naučila se hodně česky. Poslední dobou bylo jim zde trpěti nedostatku potravin, byli však v požadavcích svých skromní a osud svůj dovedli trpělivě a zmužile snášeti. Ač se zde mnohým velmi líbilo, přese všechno toužili po své vlasti a svých horách, na něž stále vzpomínali a o nichž s nadšením vyprávěli. Obyvatelstvo zdejší, pokud možno, vycházelo jim velice vstříc, a proto rozloučení s nimi bylo velmi srdečné.

Partnerství

Italové Čechům nikdy nezapomněli, že se jich za války ujali a umožnili jim důstojně žít. Během totality byly ale vzájemné kontakty řídké. V současnosti celá řada měst a obcí, ve kterých Italové pobývali, udržuje partnerství se Svazem obcí Valle di Ledro. Tak je tomu i v Novém Kníně, který navázal partnerství v roce 2008 - devadesát let po skončení 1. světové války.

Ve výročním roce proběhla řada akcí, které toto období připomněly. Milánský novinář Dario Colombo vydal knihu „**Čechy - exodus z údolí Ledra 1915-1919**“. K ní je přiloženo DVD s filmovým dokumentem „**Vzpomínky na Čechy**“. Film byl částečně natáčen i v Čechách a zachycuje zprostředkované i přímé vzpomínky jak ledrenských, tak českých pamětníků a jejich potomků. Svazek obcí Valle di Ledro vydal i upomínkovou pohlednici a pamětní razítko. V obci Locca proběhla výstava fotografií „**Čechy**“, která dokumentovala pobyt ledrenských vysídlenců v Čechách.

Ve dnech 27. - 30. června 2008 se ve Valle di Ledro konala vzpomínková akce, kterou zaštitil a pomohl realizovat český velvyslanec Vladimír Zavázal. Kromě dalších významných hostů byli Svazem obcí Valle di Ledro pozváni představitelé obcí a měst, které za 1. světové války hostily obyvatele ledrenského údolí. Byly to: Buštěhrad, Chyňava, Doksy, Milín, Nový Knín, Příbram, Ptice a Všeň. Zúčastnil se také správce Svaté Hory, která sehrála pro Ledrenské významnou roli. Během svého pobytu na ní pořádali setkání s Bohem i s krajany.

Dá se jedinečně doufat, že oživení vzpomínek na tuto zajímavou historickou etapu povede k jejímu zpracování místními historiky a etnografy, kteří nám o ní řeknou více.

Spolek přátel Ledra, Comune di Ledro a Společnost přátel Itálie si Vás dovoluují pozvat na česko-italskou výstavu historických fotografií Boemia mia

Tato výstava je věnována památce italských vysídlenců z tridentského údolí Valle di Ledro, kteří v během první světové války (resp. v letech 1915–1919), našli azyl v Čechách a na Moravě.

Pohraniční oblast Tridentska v jižním Tyrolsku patřila v roce 1914 k Rakousku-Uhersku. Všichni tamní muži tudíž museli po vyhlášení války narukovat do rakouské armády a byli odveleni na ruskou frontu. Když pak v roce 1915 Itálie vstoupila do války na straně mocností Dohody a v této pohraniční oblasti se očekávaly první boje, byl vydán příkaz k evakuaci civilního obyvatelstva. Ze dne na den, během několika hodin museli převážně ženy, děti a starci opustit své domovy a vše, co celý život pracně budovali, udržovali a měli rádi. Lidé, kteří z velké většiny nikdy nevycestovali z rodného údolí, museli nastoupit do nákladních vlaků a vydat se za neznámým cílem a nejistou budoucností.

Po strastiplné několikadenní cestě byli vysazeni v Čechách a na Moravě a rozděleni do několika desítek měst a obcí. Předpokládalo se, že tato anabáze potrvá několik týdnů, nakonec se ale protáhla téměř na čtyři roky. Bez finančních prostředků, bez znalosti reálií a českého jazyka to byla pro italské vysídlence velice těžká životní zkouška. Po počáteční nedůvěře místního obyvatelstva si však záhy svou pracovitostí, skromností a zbožností získali úctu a lásku Čechů.

Tato výstava poprvé prezentuje fotografie, které jsou víc než historickým dokumentem. Většinu z nich si italští vystěhovalci odvezli z českého exodu po válce zpět do Itálie jako svou nejceněnější vzpomínku. Rovněž v českých rodinách jsme našli nikdy nepublikované fotografie ukazující běžný život Italů v českém prostředí, jejich každodenní radosti i starosti, dětská i dospělá přátelství. Z dochovaných archiválií se dozvídáme o svízelné ekonomické situaci, vzájemná korespondence svědčí o navázaných hlubokých přátelstvích. Tento v Čechách poprvé vystavený soubor představuje válku z nového úhlu pohledu – ne jako ozbrojený válečný střet mužů, ale jako drama v zázemí. Postihuje osudy žen, starců a dětí – na jedné straně těch, kteří byli donuceni opustit své domovy, na druhé straně těch, kteří je přijali mezi sebe. Vypráví fascinující příběh plný útrap, starostí a stesků, ale současně vypovídá o statečnosti, síle, přátelství a solidaritě.

Díky iniciativě ledrenských obyvatel se tento příběh znovu oživil. V roce 2007 italští historici zachytili orální svědectví posledních žijících obyvatel Ledra, kteří exodus zažili nebo se v Čechách narodili. Mnozí rodáci se vypravili do Čech po stopách svých předků, jak zachycuje filmový dokument *Vzpomínky na Čechy*. V roce 2008 potom vznikla výpravná knižní publikace historika Daria Colomba *Čechy – exodus z údolí Ledra 1915–1919*.

V roce 2008 uzavřel Svaz obcí Valle di Ledro s osmi českými městy a obcemi, ve kterých vysídlenec přečkali válku, dohodu o partnerství. A intenzivní spolupráce pokračuje i nadále. Navštěvují se žáci základních i středních škol, sportovci, hasiči atd. Zájemci na obou stranách se účastní jazykových kurzů, aby dorozumívání bylo snazší. V Ledru dokonce proběhly i kurzy vaření – základů české kuchyně.

Výstava je putovní a bude se konat v těchto termínech a místech:

- 30. 4. – 11. 5. Italský kulturní institut v Praze
- 21. 5. – 31. 5. Příbram, Galerie Františka Drtikola
- 01. 6. – 25. 6. Svatá Hora u Příbrami
- 01. 7. – 8. 7. Všeň – v rámci Všeňského kulturního léta
- 17. 8. – 20. 8. Muzeum zlata Nový Knín – v rámci Slavnosti rýžování zlata
- 26.10 – 29.10. Chyňava, kulturní dům – při příležitosti oslav vzniku ČR